

טנא פירות העמל

לקט מאמרותיו של

הרב זאב שטיינמץ

רעיונות וקישורים בדרוש

על פרשת פקודי ויוצר לפרשת החודש

מכון הו"ל טנא פירות העמל

טל. 052-7620949

לדרשות הקדשות וכל ענין:

tenepietrotheamal@gmail.com

מצנפת ומגבעות לכבוד ולתפארת

וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֵת פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעוֹת שֵׁשׁ וְאֵת מִכְנְסֵי הַכֹּהֵן שֵׁשׁ מִשְׁזָר (שמות לט. כח).

בסדר הבגדים שבתחילת פרשת תצוה (שמות כח. ד) בפירוש המצנפת כתב רש"י כמין כיפת כובע שקורין קויפ"א בלע"ז שהרי במקום אחר קורא להם מגבעות ומתרגמין כובעין. מסתמא כוונת רש"י לתרגום אונקלוס על הפסוק וְלִבְנֵי אֶהְרֹן תַעֲשֶׂה כִתְנֹת וְעִשִׂיתָ לָהֶם אֲבָנִיִּים וּמִגְבָּעוֹת תַעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת (שמות כח. מ) שתרגם ומגבעות תעשה להם וְקֹבְעִין תַעֲבִיד לָהֶן. והנה גם כאן בפרשת פקודי ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש תרגם אונקלוס וְאֵת מִצְנֶפֶתָא דְּבוּצָא וְאֵת שִׁבְחָא קֹבְעִיָא דְּבוּצָא, והרי בפסוק כאן כתוב שתים, כתוב ואת המצנפת וכתוב ואת פארי המגבעות הרי שמצנפת לאו היינו מגבעת וכובע, ואם כן צריך להבין מה שפי' רש"י מצנפת שהוא כובע משום שתרגם מגבעות כובעין. עוד להבין במה שפי' רש"י ואת פארי המגבעות תפארת המגבעות, המגבעות המפוארות, ולמה רק במגבעות של כהן הדיוט נאמר פאר מה שלא נאמר במצנפת של כהן גדול.

המצנפת מלמעלה (שמות לט. לא) ועל ידי הפתילים היה מושיבו על המצנפת כמין כתר וכו' עיין ברש"י שם וברש"י בציווי מעשה הציץ בפרשת תצוה (שמות כח. לו) ולכן לא היה באפשר שהמצנפת יהיה מוגבה פאר כהמגבעות של הכהנים ההדיוטות שהיו פאר, ועדיין כמו מגבעת כן המצנפת הוא לבוש לחבוש על הראש ושפיר יליף רש"י מצנפת ממגבעת לענין שהיה כמין כיפת כובע, ורק שמגבעות לבד היו פאר ולא מצנפת.

וח"א אמר לי שלאור חשיבות הציץ שהיה רק לכהן הגדול שהיה נכתב עליו קודש לה' לכן לא היה נחשב המצנפת לפאר אף שמצד עצמו גם הוא כהמגבעות היה פאר, והוספנו ממה שנאמר וְהִיִּיתָ עֹטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד ה' וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכֹף אֶלְהִיָּךְ (ישעיה סב. ג) הרי שאף צניף הוא לפאר, וכן ברש"י על הפסוק צֶדֶק לְבָשָׁתִּי וְיִלְבָּשֵׁנִי כִמְעִיל וְצִנִּיף מְשַׁפְּטִי (איוב כט. יד) רדפתי אחרי הצדק והוא נמצא לי כמעיל וצניף שהם תכשיטים נאים כן היה משפטי נאה וטהור, ע"כ, הרי כנ"ל שצניף הוא לפאר, ורק אחר שלאהרן הכהן היה גם את ציץ הזהב שנכתב עליו קודש לה', אז לא היה נחשב המצנפת לפאר.

ואפשר שבמה שהמגבעות היו מוגבהין ביופי ובהדר על ראשי הכהנים, בזה היו פאר, לא כן כובעו ומצנפתו של הכהן הגדול שפתיל התכלת של הציץ היה עובר על המצנפת וכברש"י על הפסוק וְיִתְּנוּ עָלָיו פִּתִּיל תְּכֵלֶת לְתֵת עַל

כן במסכת גיטין (ו' ע"א) אמר ליה ריש גלולתא לרב הונא, כלילא (עטרות לחתנים) מנא לן דאסור אמר ליה מדרבנן, דתנן בְּפוֹלְמוֹס שֶׁל אֶסְפָּסִינוֹס (חיל שהעלה קודם שבא עליהם טיטוס) גָּזְרוּ עַל עֲטֹרוֹת חֲתָנִים וְעַל הָאִירוֹס, אדהכי קם רב הונא לאפנויי

מכאן קשה לפירוש ריב"א דפי' דשל כהן הדיוט קרויה מגבעת לפי שהיא רחבה ושל כהן גדול מצנפת שהיא קצרה לפי שהיא צורך להניח תפילין וציץ, ויש לומר לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד, דבלשון תורה קרי לשל כהן גדול מצנפת בכל דוכתא וכי ההיא דאמרין בפרק קמא דגיטין הסיר המצנפת והרים העטרה בזמן שמצנפת בראש כהן גדול ישנה לעטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלקה עטרה כל אדם.

אמנם בספר יחזקאל פארי המגבעות כולל גם את המגבעות של הכהנים הדיוטות וגם את המצנפת של הכהן גדול, שנאמר וְהָיָה בְּבֹאֵם אֶל שְׁעֵי הַחֹצֵר הַפְּנִימִית בְּגָדֵי פְּשָׁתִים יִלְבְּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צִמָּר בְּשָׂרָתָם בְּשְׁעֵי הַחֹצֵר הַפְּנִימִית וּבֵיתָהּ (יחזקאל מד. יז) הרי שמדבר גם בכהן גדול הבא אל שערי החצר הפנימית לפני ולפנים ביום הכיפורים וכן נאמר וּבִצְאָתָם אֶל הַחֹצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הָעַם יִפְשְׁטוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר הֵמָּה מְשָׁרְתָם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ וְלִבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא יִקְדָּשׁוּ אֶת הָעַם בְּבִגְדֵיהֶם (יחזקאל מד. יח) הרי שבכהן גדול קמיירי שנאמר בעבודת יום הכיפורים וּבָא אֶהְרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבֹאֹו אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם (ויקרא טז. כג), והרי שם גם נאמר פָּאֲרִי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל רִאשָׁם (יחזקאל מד. יח) הרי שפארי שייך גם במצנפת של הכהן גדול.

אמר ליה רב חסדא (שהיה תלמידו של רב הונא ולא היה משיב בפניו וכשרבו קם לאפנויי אמר רב חסדא לריש גלותא) קרא כתיב כֹּהֵן אָמַר ה' אֱלֹהִים הִסִּיר הַמִּצְנֶפֶת וְהָרִים הָעֵטֶרָה זֹאת לֹא זֹאת הַשְּׁפֹלָה הַגְּבִיָּה וְהַגְּבִיָּה הַשְּׁפִיל (יחזקאל כא. לא) וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה, אלא לומר לך בזמן שמצנפת בראש כהן גדול עטרה בראש כל אדם, נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלקה עטרה מראש כל אדם. הנה רב חסדא אמר דוקא נסתלקה מצנפת נסתלקה עטרה ולא אמר שכיון שנסתלקו שאר דברים שהיו על כהן גדול נסתלקה עטרה מראש כל אדם, כי עטרה היינו עטרת כל אדם בראשו דומיא דמצנפת החשובה לעטר את הכהן. עוד עיין בתוס' (גיטין שם) ד"ה בזמן שמצנפת בראש כהן גדול.

ובהבדל שבין בגדי כהן גדול לבגדי כהן הדיוט כתבו התוס' במסכת יומא (יב ע"ב) ד"ה אלא לאו ביום הכיפורים, לריב"א דפי' הא דגבי כהן גדול כתב מצנפת ובכהן הדיוט כתב מגבעות לפי ששל כהן גדול היתה קצרה שהיה צריך להניח תפילין וציץ אבל של כהן הדיוט היתה רחבה שלא היה מניח ציץ אין להקשות אם כן לימא דהא איכא בינייהו, די' לומר כיון דאידי ואידי ממין אחד אף על גב דזו רחבה וזו קצרה לא קא חשיב, ולעיל נמי דפריך במה מחנכין אותו לא בעי לשנויי במצנפת דהא לא חשיב חינוך כיון דשיוין הן אלא שזו קצרה וזו רחבה, ע"כ. ובתוס' מסכת יומא לקמן (כה ע"א) ד"ה נוטל מצנפת של אחד מהם,

אחר שחקים משה את המשכן בירך את ישראל,
אחר מעשה עבודת הקרבנות ביום חנוכת המשכן
בירכם אהרן, אחר שמשח ואהרן התפללו
ביחד בירכו את ישראל ואז שרתה שכינה
**וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמִּלְאכָה וַהֲנִיחַ עָשׂו
אֹתָהּ כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' בֶּן עָשׂו וַיִּבְרָךְ
אֹתָם מֹשֶׁה** (שמות לט. מג).

ואהרן יחד ביום חנוכת המשכן בירכו
משה ואהרן יחד שנאמר **וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
אֶל אֱהֱל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת הָעָם
וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם** (ויקרא ט. כג). הרי
ודאי חשיבות הברכה להשלמת ענין.

ובמעלת הברכה שמברך לזולתו כבר
כתבנו על הפסוק **וְאֵת הַחֲזוֹת וְאֵת שׁוֹק
הַיָּמִין הַנִּיף אֲהַרֵּן וגו' וַיֵּשֶׂא אֲהֲרֹן אֶת יָדָיו
אֶל הָעָם וַיִּבְרְכֵם וגו' וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל
אֱהֱל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת הָעָם** (ויקרא ט.
כא-כב-כג) שהברכה מביא להשראת
השכינה ולכן נהגו לבקש מהחתן והכלה
שיברכו כדי שהחתן והכלה יזכו להשראת
השכינה ביניהם וכדודיש רבי עקיבא (סוטה יז
ע"א) איש ואשה זכו שכינה ביניהן.

חסגולה שבמעשה ידי

**וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה
בְּאַחֵר לַחֹדֶשׁ הַיּוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, וַיָּקָם מֹשֶׁה
אֶת הַמִּשְׁכָּן וגו' (שמות מ. יז-יח).**

בתנחומא (פקודי סימן יא) אָמַר מֹשֶׁה רְבוּנוּ
שֶׁל עוֹלָם אֵינִי יוֹדֵעַ לְהַעֲמִידוֹ, אָמַר לוֹ
עֶסֶק בְּיָדֶיךָ וְאֹתָהּ מְרָאָה לְהַעֲמִידוֹ וְהוּא
עוֹמֵד מֵאֲלֵיו וְאֵנִי כוֹתֵב עָלֶיךָ שְׁאֵתָה
הַקְּמָתוֹ שְׁנֵאֲמַר וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בְּאַחֵר לַחֹדֶשׁ הַיּוֹקֵם
הַמִּשְׁכָּן, וּמִי הַעֲמִידוֹ, מֹשֶׁה שְׁנֵאֲמַר וַיָּקָם
מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן.

ומכאן לענ"ד לענין מה שבמסכת ברכות
(ה' ע"ב) רבי חייא בר אבא חלש על לגביה
רבי יוחנן וכו' אמר ליה הב לי ירך יהב
ליה ידיה ואוקמיה, רבי יוחנן חלש על

בעשיית המשכן וחנוכתו היו ג' עניינים,
הא' ענין עשיית המשכן ואחר כך הקמתו
על ידי משה רבינו, הב' הוא ענין מעשה
עבודת הקרבנות על ידי אהרן ובניו
הכהנים, והג' הוא ענין מעשה השראת
השכינה על ידי משה ואהרן יחד וכבר ש"י
על הפסוק **וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֱהֱל
מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד ה'
אֶל כָּל הָעָם** (ויקרא ט. כג) בא"ד כיון שראה
אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל
המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה
מצטער ואומר יודע אני שכעס הקב"ה
עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל
אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי
שנכנסתי ונתביישתי, מיד נכנס משה
עימו וביקשו רחמים וירדה שכינה
לישראל, הרי שתפילתם של משה ואהרן
ביחד הביאה להשראת השכינה. והנה
בהשלמת מעשה הקמת המשכן על ידי
משה רבינו בירכם משה שנאמר **וַיֵּרָא
מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמִּלְאכָה וַהֲנִיחַ עָשׂו אֹתָהּ
כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' בֶּן עָשׂו וַיִּבְרָךְ אֹתָם מֹשֶׁה,
ובהשלמת מעשה עבודת הקרבנות על
ידי אהרן הכהן ביום חנוכת המשכן
בירכם אהרן שנאמר **וַיֵּשֶׂא אֲהֲרֹן אֶת יָדָיו
אֶל הָעָם וַיִּבְרְכֵם וַיֵּרֶד מַעְשֵׂת הַחֲטָאֹת
וְהָעֵלָה וְהַשְּׁלָמִים** (ויקרא ט. כב), ובהשלמת
מעשה השראת השכינה על ידי משה**

וְכָתוּב בָּהֶם שֵׁם הָמֶן וּבְנָיו וְעַל יְדֵי הַנִּיקוּשׁ
הֵם נִמְחָקִים (בית יוסף סימן תרצ).

והאיש משה עניו מאד מכל האדם
וַיִּפְרֹשׁ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן וַיֵּשֶׁב אֶת
מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
ה' אֶת מֹשֶׁה (שמות מ. יט).

במסכת שבת (צב ע"א) אמר רבי אלעזר
המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים
חייב שכן משא בני קהת, ומשא בני קהת
מנלן, דכתיב על המִשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ
סָבִיב (במדבר ג. כו) מקיש מזבח למשכן מה
משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות,
ומשכן גופיה מנלן, דכתיב עֶשֶׂר אֲמוֹת
אַרְבֶּּה הַקֶּרֶשׁ (שמות כו. טז - לו. כא) וכתוב
וַיִּפְרֹשׁ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן ואמר רב
משה רבינו פרשו וכו', וליגמר ממשה,
דילמא משה שאני דאמר מר אין השכינה
שורה אלא על חכם גיבור ועשיר ובעל
קומה, והקושיא ידועה, שבמסכת נדרים
(לח ע"א) אמר רבי יוחנן אין הקב"ה משרה
שכינתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו
וכולן ממשה וכו', כאן בעל קומה וכאן
עניו, ועל תמיהה זו כתב במסורת הש"ס
(מסכת שבת ונדרים) שמצוה ליישב.

ובפשטות נראה מה שבמקום אחד אומר
בשבחו של משה שהיה בעל קומה
ובמקום אחר חילוף זה משבחו בענוה, כי
מה שענוותנותו של משה רבינו יכול
להיות נמדד עד שנכתב עליו וְהָאִישׁ
מֹשֶׁה עָנִי מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה (במדבר יב. ג) זה רק בהיותו איש

לגביה רבי חנינא וכו' אמר ליה הב לי
ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה וכו', רבי אליעזר
חלש על לגביה רבי יוחנן וכו' אמר ליה
הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה וכו', כי
לאוקים את החולה על ידי היד הוא דבר
פלא וברוך ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה
נִפְלְאוֹת לְבִדּוֹ (תהלים עב. יח), ממילא מה
שיהב ליה ידיה, הדבר הפלאי שאוקמיה
הוא על ידי השי"ת כביכול כמו כאן בידו
של משה שאחזה בקרשים ונראה כמקימו
אבל באמת הוקם על ידי השי"ת ונקרא
על שם משה.

וכשדיברנו בענין אמרנו שהנתינה לזולת
כמו להבדיל העושק והחטיפה מן הזולת
הכל הוא באמצעות היד, בידו הוא נותן
ובידו הוא נוטל בידו הוא סוטר רח"ל
ובידו הוא תומך כי היד הוא האיבר
המקשר בינו ובין זולתו, ובשמחה של
מצוה על ידי שמרקים במחול יד ביד
משפיעים ומעבירים אנרגיות חיוביות של
שמחה בין כולם. בהקמת המשכן
כשמשה רבינו עוסק בידו עושה הקב"ה
שבדרך פלאי עומד המשכן מאליו על
ידי השי"ת, וכד יהב ליה ידיה להחולה
עושה הקב"ה שבדרך פלאי קם החולה
מאליו על ידי השי"ת.

עוד עייין מה שכתבנו על הפסוק בִּי מָחָה
אֶמְחֶה אֶת זִכְרֵךְ עַמְּלֶךָ וגו' מִלְחָמָה לַה'
בְּעַמְּלֶךָ (שמות יז. יד-טז) שכתוב אחד אומר
תִּמְחֶה אֶת זִכְרֵךְ עַמְּלֶךָ (דברים כה. יט) וכתוב
אחד אומר בִּי מָחָה אֶמְחֶה, בענין
בְּשִׁמְזִכְרֵךְ הַקּוֹרָא שֵׁם הָמֶן וּבְנָיו מִנְקֻשִׁין
הַתִּינוּקוֹת בְּאֲבָנִים אוֹ בְּלוּחֹת עֵץ שֶׁבִּידֵם

בו ייתכן להיות נמדד ענוותנותו עד כדי שנאמר עליו עניו מאד מכל האדם, אבל באדם השפל שאין לו במה שיתגאה, בו לא שייך ענוה כי במה יתגאה, ולכן ענוה שייך רק במשה שהיה בעל קומה רוחנית, כי להיות עניו אמיתי צריך שיהא בעל קומה ברוחניות.

הָאֱלֹהִים (דברים לג. א, וְזֹאת הַכְּרֵכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ) וכבמדרש (דברים רבה פרשה יא ד) אָמַר רַב אֲבִין מִחֲצִיזָה וּלְמִטָּה אִישׁ מִחֲצִיזָה וּלְמִעֲלָה הָאֱלֹהִים וְדָבָר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ (שמות לג. יא), ורק בגדול כמשה שאין לך עוד בדרגתו,

יוצרות לפרשת שקלים

שָׁאֲגוּז בַּגִּמְטְרִיא חֶטְ וְהֵלֵא הוּא גַם גִּמְטְרִיא טוֹב, וְתִרְצִתִּי עַל פִּי הַזֹּהָר מֵהַ שֶׁהִקְשָׁה רַבִּי אֶלְעָזָר אֶת אֲבִיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי עַל שֶׁאִמְרוּ חֲז"ל וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה (דברים לד. י) אֲבָל בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם קָם וּמִנּוּ בִלְעָם, וְהִשְׁבִּיחוּ לוֹ מִפְּסוּק גַּם אֶת זֶה לְעֵמֶת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים (קהלת ז. יד) וְכו' שֶׁאִפִּילוּ שִׁישׁ קְדוּשָׁה בְּטוֹמָאָה אֲסוּר לְלַמּוֹד אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִעַץ הַדָּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל (בראשית ב. יז), וְיֻבֵּן אֵף שָׁאֲגוּז גִּמְטְרִיא טוֹב, הוּאִיל וַיֵּשׁ בָּהּ קְלִיפָה גִּמְטְרִיא חֶטְ אֵין אוֹכְלִין אוֹתָהּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְנִעֲנְעוּ לִי רֹאשֵׁיהֶם הַגְּאוּנִים הָהֵם, עַד כֹּאֵן לִשְׁוֹנוֹ.

הִנֵּה זֹאת מִצְאָנוּ בְּזוֹה"ק (פרשת שמות כא ע"ב), אָמַר רַב דִּימִי וְהָא בְּתִיב וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם אֲבָל בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם קָם וּמִנּוּ בִלְעָם וְכו', כִּד אֶתָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי אֶתָּו שְׁאִילוּ

בִּימֵים הַנּוֹרָאִים עַת תְּשׁוּבָה מִירָאָה

שְׁעָדִין יֵשׁ שְׁגוּת אֵין אוֹכְלִים אֲגוּז

כַּאֲשֶׁר שִׁמְעָנוּ בֶּן עוֹד חֵישׁ נָא, וְתִיטִיב לָנוּ בְּטוֹבָה בְּרֹאשׁוֹן לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה (מיוצרות למוסף).

בְּהִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (א"ח סימן תקפ"ג סעיף ב) כְּתַב הַרְמ"א יֵשׁ מְדַקְדָּקִים שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֲגוּזִים שָׁאֲגוּז בַּגִּמְטְרִיא חֶטְא. וְהִרִי אֲגוּז בַּגִּמְטְרִיא טוֹב, וְאֵף יוֹתֵר מִכֵּן, אֲגוּז בַּגִּמְטְרִיא טוֹב בְּדִיוֹק מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן אֲגוּז רַק עִם הַכּוֹלֵל הוּא בַּגִּמְטְרִיא חֶטְא וְאֵם כֵּן לִמָּה לְהוֹסִיף אֶת הַכּוֹלֵל כְּדִי לַעֲשׂוֹת מֵהַטּוֹב חֶטְא. וּבִרְש"י עַל הַפְּסוּק וַיִּצָּא חֹטֵר מִגִּזְעַי וַיִּשִׁי וַיִּנָּצֵר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה (ישעיה יא. א) נֻסְפָּה הִגָּה שֶׁנִּכְתְּבָה בִּיד רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּמִוְהָר"ר מֹשֶׁה דְּלוּאֲטִשׁ מִהֶרָאדְנִי נו"נ לְהַרְמ"א וְזֶה לִשְׁוֹנוֹ, אִמַּר הַמַּעֲתִיק בִּימֵי חוֹרְפֵי הַקִּשְׁתִּי לְשֶׁאוֹל לְכִמָּה גְּאוּנִים עַל מָה שֶׁכְּתַב א"מ זְקִנִי הַרְמ"א בְּהִגָּה"ה בְּהִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה

קמיה האי מלה, פתח ואמר קוטיפא דקרנטי אתערבא באפרסמונא טבא חס ושלום, אלא ודאי כך הוא, באומות העולם קם ומנו בלעם, משה עובדוי לעילא ובלעם לתתא, משה אשתמש בכתררא קדישא דמלכא עלאה לעילא ובלעם אשתמש בכתרין תתאין דלא קדישין לתתא וכו'. פירוש, רבי שמעון בר יוחאי פתח ואמר וכי אשכול של זפת יתערב באפרסמון טוב חס ושלום, אלא ודאי כך הוא, באומות העולם קם ומיהו בלעם, משה מעשיו למעלה ובלעם למטה, משה השתמש בכתר המלך העליון שלמעלה ובלעם השתמש בכתרים תחתונים לא קדושים למטה.

ומה שרבי שמואל במוהר"ר משה דלואטש הוסיף את זה דוקא בפסוק ויצא חוטר מגזע ישי לא מצאנו מי שאמר בזה, ואפשר שרצה לומר פירוש ויצא חוטר מגזע ישי כלומר כולו מגזע ישי ללא עירוב טוב ורע, שעל זה אנו מבקשים (בברכת הפטרה) שִׁמְחֵנוּ וכו' וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחָךָ וכו' עַל כֵּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ, ונצר משרשיו שלו ללא עירוב זר, יפרה.

ובעצם הענין מה שֶׁאֵגֹז בגימטריא חטא והלא הוא גם בגימטריא טוב, עלה ברעיון לפי שחטא הוא דוקא כשהוא בשגגה, ובראש השנה עת תשובה מיראה ששבים מפחד הדין ויראת אלקים אז זדונות נעשו שגגות, נמצא שבראש השנה אין זדונות אבל חטא שגגה יש, מה

שאין כן בפסח יציאת מצרים עת תשובה מאהבה בבחינת הכתוב פה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (ירמיה ב. ב) כשהכלה כנסת ישראל הולכת אחרי עטרת בעלה השכינה הקדושה במדבר מבלי לדעת היכן מקום בית דירה, הולכת היא אחרי עטרת בעלה השכינה הקדושה בארץ לא זרועה מבלי לדעת היכן פרנסתה, ובמסכת קידושין (נ' ע"א) ההוא גברא דזבנינחו לניכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל, סליק ולא איתדר ליה וכו', וברש"י לא איתדר או משום חיסור מזונות או לא מצא דירה. הרי חשיבות למקום דירה ולפרנסה. והנה מעלת כנסת ישראל לכתך אחרי במדבר אף מבלי לידע מקום דירה, בארץ לא זרועה אף מבלי לידע מזונות ופרנסה מנלן, זהו חסד נעורים אהבת כלולות שאז בתשובה מאהבה זדונות הופכין לזכויות ואין אף חטא, ולכן בפסח יש ענין מיוחד באכילת האגוז שהוא בגימטריא טוב כי אין חטא, וזהו שבדיני הסיבה וארבע כוסות (ש"ע א"ח סימן תעב סעיף טז) מְצוּה לְחַלֵּק לַתִּינוּקוֹת קָלִיּוֹת וְאַגָּזִים כְּדִי שִׁירָאוּ שִׁינָיו וְיִשְׁאַלּוּ, אגוזים דוקא כנ"ל.

וזה מה שאומר נעים זמירות ישראל מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (תהלים לא. כ), ליראיך היינו בימים נוראים כששבים מיראה שאז זדונות נעשו לשגגות ולחטא, אולם אותו חטא שהוא בגימטריא אָגֹז הקב"ה צופנו לעת

תשובה מאהבה בפסח כשמצוה לחלק
לתינוקות אגוזים כי אָגוֹז הוא בגימטריא
טוב כנ"ל, וזהו מה רב טובך הוא הטוב
בגימטריא אָגוֹז אשר צפנת אותו עד פסח
ליראיך ששבו בימים הנוראים מיראה.
ואכן זהו מה שביצרות למוסף בברכת
הודאה אנו אומרים בְּאֲשֶׁר שִׁמְעֵנוּ בְּן עוֹד
חַיֵּשׁ נָא וְתִיטִיב לָנוּ בְּטוֹבְךָ בְּרֵאשׁוֹן
לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה, ותיטיב לנו בטובך הוא
הטוב בגימטריא אָגוֹז וכנ"ל מה רב טובך,
בראשון הוא חודש ניסן ראשון הוא לָכֶם
לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה (שמות יב. ב.).

וכענין זה אפשר בפסוק צָרוּר עוֹן אֲפָרִים
צְפוּנָה חֲטָאתוֹ (דושע יג. יב) מה שעוון בלשון
צָרוּר ואילו חטאת בלשון צפון, שבמצודת
ציון צָרוּר הוא ענין קשירה כמו וְהָיָה אִישׁ
צָרוּר בְּסִפּוֹ בְּשִׁקּוֹ (בראשית מב. לה, וכן מְשֻׁאָרֵתָם
צָרָתָם בְּשִׁמְלָתָם, שמות יב. לד), צפונה ענין
הטמנה כמו וְצָפוֹן לְצִדִּיק חֵיל חוֹטָא (משלי
יג. כב, עשירות החוטא צפון לצדיק), ממילא כיון
שעוון הוא במזיד וחטאת הוא בשוגג על
כן בעוון אמר לשון צָרוּר קשור ושמור,
אבל לכשישוב מיראה הופכין לחטאת היא
שגגה ואז צפונה ושמורה חטאתו לעת מצוא
לכשישוב מאהבה שיהיה נהפך לזכיות
וכנ"ל מה רב טובך אשר צפנת ליראיך
השבים מיראה שזדונות נעשו לשגגות
ולחטא, הקב"ה צופנו לעת תשובה
מאהבה שיהיה נהפך לזכיות. ממילא
העוון צָרוּר קשור ושמור ולכשישוב
מיראה יהיה נהפך לחטאת שתהיה צפונה
ושמורה לעת מצוא לכשישוב מאהבה
שיהיה נהפך לטוב ולזכיות.

ואכן מיד אחר שאמר צָרוּר עוֹן אֲפָרִים
צְפוּנָה חֲטָאתוֹ נאמר חֲבָלִי יוֹלֵדָה יָבֹאוּ לוֹ
הוא בן לא חָכָם כִּי עֵת לֹא יַעֲמֵד בְּמִשְׁבֵּר
בָּנִים (דושע יג. יא), חבלי יולדה יבואו לו
לעת הישועה כמו חבלי משיח שקודם
הגאולה שהם למרק ולצחצח וכדברי
הנביא וּפְתָאֵם יָבֹא אֶל הַיֶּכֶל הָאֵדוֹן
אֲשֶׁר אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וְגו' וְמִי מְכַלְכֵּל אֶת
יוֹם בּוֹאוֹ וְמִי הַעֲמֵד בְּהִרְאֻתוֹ כִּי הוּא
בְּאֵשׁ מִצָּרָף וּכְבָרִית מְכַבְּסִים (מלאכי ג. א-
ב), הוא כאש מצרף לפי שאם בן הוא לא
חכם לכן מי יכלכל את יום בואו ולזה
צריך אש מצרף ובורית מכבסים וְיָשָׁב
מִצָּרָף וּמִטְהַר בְּסִף וְטָהַר אֶת בְּנֵי לְוִי וְזָקַק
אֶתֶם בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וְהָיוּ לַה' מְגִישֵׁי מִנְחָה
בְּצִדְקָה (מלאכי ג. ג). הוא בן לא חכם
לעמוד במשבר העשוי להוליד בנים,
ולזה אומר הקב"ה אשר לכן מִיד שָׂאוּל
אֲפָדָם מִמּוֹת אֲגָאֵלִם (דושע יג. יד).

וסוף דבר ודאי שאין מן הנמנע להגיע אף
בתשרי ימים נוראים לבחינת תשובה
מאהבה וכדברי הבן יהודע על הגמרא
במסכת יומא (לו ע"ב) אלא מהו שאמר
משה נִשָּׂא עוֹן וּפָשַׁע וְחֲטָאָה (שמות לד. ז),
אמר משה לפני הקב"ה ריבונו של עולם
בשעה שישראל חוטאין לפניך ועושין
תשובה עשה להם זדונות כשגגות, ובבן
יהודע והלא משה רבינו שחפץ בטובת
ישראל למה לא התפלל שיעשה זדונות
כזכיות, אלא שמשם רבינו רצה לחלוק
כבוד ליום הכיפורים שנאמר בו אִם יִהְיוּ
חֲטָאִיכֶם בְּשָׁנִים בְּשָׁלֹג יִלְבִּינוּ (ישעיה א. יח)
שכוחו לעשות זדונות כזכיות, לכך
התפלל שיהיו זדונות כשגגות ואז יבוא

תשובה מאהבה בחודש ניסן

**ראשון אמצת לפרח שושנים,
אמוץ לעזרר מרדם ישנים בזכרך
ברית ראשונים, בצפון חדשים וגם
ישנים וכו' (מיוצר למוסף פרשת החודש
בברכת מגן אברהם).**

במדרש הדודאים נתנו ריח (שיר השירים ז. יד,
הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם
ישנים דודי צפנתי לך) זה מעשה ראובן ועל
פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה (מדרש זה הובא
בקהלת יעקב לרבי שלמה קלוגר בשם זכור לאברהם
וכן בילקוט ראובני), ופי' הגאון שבט הלוי
שצדיקי אותו הדור זכו לנס חנוכה רשעים
ביד צדיקים וכו' בזכות צדקתם ותשובתם,
ויהי טרם צאתם למלחמה אל מול היוונים
הרשעים פשפשו במעשיהם וחזרו מכל רע
שבידם כדי שלא יהיו יראים מעבירות
שבידם וכדברי רבי יוסי הגלילי (סוטה מד
ע"א) אשר מי האיש הירא ורך הלבב ילך
וישב לביתו (דברים כ. ה-ח) זהו המתיירא מן
העבירות שבידו, והמציאות מחייבת
שצדיקים אלו שבו מאהבה, כי בתשובה
מיראה שגגות עדיין קיימים ועדיין ירא
מהשגגות ורק בתשובה מאהבה זדונות
הפכו לזכויות עד שאין האיש ירא מעבירות
שבידו כלל, אז אור חדש עליו תאיר, לא
כן בשב מיראה בלבד כשקיים רושם
מהפגם שאז אי אפשר שיאיר עליו נר
קודש זה, וזהו הדודאים נתנו ריח זה מעשה
ראובן והוא תשובה כמאמרם ז"ל (בראשית
רבה פרשה פד יט) אמר לו הקדוש ברוך הוא
לראובן אתה פתחת בתשובה תחלה וכו',
ועל פתחינו כל מגדים שעל ידי זה בא נר

יום הכיפורים אחר כך ויעשה את השגגות
אלו בזכויות, ע"כ. הרי גם ביום הכיפורים
שייך שלפי עבודתו יגיע האדם לתשובה
מאהבה. ובזה הנה בפסוק שובה ישראל
עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך (חשע יד. ב)
עוון הוא הזדונות, קחו עמכם דברים
ושבו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח
טוב (חשע יד. ג), כל תשא עוון כלומר כל
עוון תשא כבמצודת דוד, וקח טוב היינו
להפוך את העוון הזדון לטוב ולזכות וכנ"ל
שבפסח זמן תשובה מאהבה שאין אף
חטא אז מצוה לחלק לתינוקות אגוז שהוא
בגימטריא טוב. עוד עיין מה שכתבנו על
הפסוק בספר תהלים שם (לא. כ).

הקב"ה דילג וחישב והפחית את הקץ ונותר רד"ו
**אתית עת הדיים בנעה, באחת
ועשר פוט ננעה, גישת צקון מכפל
בננעה, דילג פעם וזאת רנעה** (מיוצר
לשחרית בפרשת החודש שישד רבי אלעזר הקליר).

פירוש, כאשר באה עת גאולת דודים
הם ישראל, מצרים הוכתה במכה
העשירית שנאמר בה עוד נגע אחד
אביא על פרעה ועל מצרים אחרי כן
ישלח אתכם מזה (שמות יא. א), תפילת
האבות הקדושים אשר במערת המכפלה
גרם שהקב"ה דילג פעמותיו ופסיעותיו וזאת
ישראל רגעה ונחה מהשעבוד. גם אפשר
לומר, דילג פעם כלומר שהקב"ה
דילג וחישב והפחית את הקץ כי פעם
בגימטריא קץ ונותר רד"ו.

קודש ככל הנ"ל, ומסיים חדשים גם ישנים
דודי צפנתי לך היינו על ידי תשובה מאהבה
שגם מעשיו הישנים ראויים להקריב לגבוה.
ואחר כל זה, הרי שהרשעים הרבים
ניתנים ביד צדיקים השבים מאהבה אף
שאותן צדיקים הם מועטים.

ממילא כעת אפשר לומר בכוונת המילים
ראשון אמצת לפרח שושנים אמוץ
לעורר מרדם ישנים בזכרך ברית
ראשונים בצפון חדשים וגם ישנים שירמוז
לתשובה מאהבה בחודש ניסן חודש
הגאולה ויציאת מצרים בבחינת הכתוב
ה'לך וקראת באזני ירושלם לאמר כה
אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת
כלולתיך לכתף אחרי במדבר בארץ לא
זרועה (ירמיה ב. ב.) וכך יתפרש היוצר.
ראשון היינו חודש ניסן שהוא ראשון
לחדשי השנה, אמצת וחזקת לפרח
שושנים עם ישראל בשושנה בין החוחים
(שיר השירים ב. ב.) אמוץ לעורר מרדם ישנים
דהיינו תשובה מלשון עורו ישנים
מתרדמתכם, ומדבר מתשובה של בצפון
חדשים וגם ישנים דהיינו תשובה מאהבה
שחדשים וגם זדונות ישנים דודי צפנתי
לך שנעשים לזכויות (על פי ימא פו ע"ב).

כבפסח מצרים שזכו על חשבון העתיד
כן ניסן בכל שנה הוא חודש אשר ישועות בו
מקיפות בהקפה על חשבון העתיד
לציין דרור חשתי בו קפזת, דבר אור
יקרות לקפזת, תחדש אשר ישועות בו
מקיפות, החוסים בו מתקיפות, ומנו
מתחילות ותוקפזת, ועד ראש לארבע
תקופות: ארבע תקופות בשנה תחדש
אזרם בבראשונה, באשר שמענו בן
עוד חיש נא וכו' (מיוצר למוסף פרשת החודש
בברכת מחיה המתים).

איתא בספה"ק פירוש החודש אשר
ישועות בו מקיפות מלשון התנוות פתוחה
והתנוני מקיף (אבות פרק ג' משנה טז) שבחודש
ניסן אף אם אין לנו די זכויות אך אפשר
להיוושע בהקפה על חשבון זכות העתיד.
ובהסבר לכך אפשר לפי שבשעבוד
מצרים הללו עובדי עבודה זרה והללו
עובדי עבודה זרה ואומר הקב"ה וארד
להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ
ההוא (שמות ג. ח) ומגיעים לתכלית האמונה
ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שמות יד. לא)
וממשיכים עד מעמד הר סיני מתן תורה,
הרי כבר בפסח מצרים היו ישועות
מקיפות בהקפה בזכות העתיד.

שבת מצורבין ניסן

עם ברכת החודש שולחים אנו ברבותינו לקוראניו היקרים
הודש טוב ומבורך, הודש שיטועות בו מקיפות
בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל השתא בעגלא ובזמן קריב

מערבית